

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Природничо-економічний факультет

Кафедра економіки підприємства

ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

**Практикум для проведення практичних занять
та самостійної роботи**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 071 Облік і оподаткування
денної та заочної форм навчання

Кам'янець-Подільський
2021

УДК 657(075.8)

ББК 65.052я73

Н 63

Укладач:

Ніколашин А.О. – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства;

Рецензенти:

Годнюк І.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;

Лаврук О.С. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту К-ПНУ імені Івана Огієнка

Затверджено Вченою радою природничо-економічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол №7 від 31 серпня 2021 р.)

Рекомендовано радою з науково-методичної роботи і забезпечення якості вищої освіти природничо-економічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол №7 від 31 серпня 2021 р.)

Розглянуто та схвалено кафедрою економіки підприємства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (протокол №11 від 27 серпня 2021 р.)

Ніколашин А.О.

Н 63 Облік та звітність: Управлінський облік. Практикум для проведення практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 071 Облік і оподаткування денної та заочної форм навчання (електронне видання). Кам'янець-Подільський, 2021. 43 с.

Практикум для проведення практичних занять та самостійної роботи (електронне видання) підготовлений відповідно до програми курсу «Облік та звітність: управлінський облік» з врахуванням нових законодавчих та нормативно-правових актів, положень та вказівок з економічних та правових питань, а також відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Мета вивчення дисципліни полягає у формування у студентів сучасної системи теоретичних знань та практичних вмій з організації і методики ведення управлінського обліку на підприємствах різних галузей та видів діяльності в Україні. Особлива увага приділяється питанням калькулювання та внутрішньогосподарський звітності.

Найменування підприємств, місце їх розміщення, прізвища посадових осіб, цифрові та інші дані, наведені в конспекті лекцій, є умовними і довідковим матеріалом слугувати не можуть.

УДК 657(075.8)

ББК 65.052я73

© Ніколашин А.О.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку	5
Тема 2. Склад витрат діяльності	6
Тема 3. Класифікація і поведінка витрат	8
Тема 4. Методи обліку і калькулювання собівартості	12
Тема 5. Облік і калькулювання за повними витратами	14
Тема 6. Облік і калькулювання за неповними (змінними) витратами	18
Тема 7. Облік і калькулювання за нормативними витратами	21
Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.....	23
Тема 9. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.....	26
Тема 10. Бюджетування та контроль	29
Тема 11. Облік і контроль за центрами відповідальності	31
Завдання для виконання індивідуальної роботи.....	33
Тестові завдання для самостійної роботи	34
Рекомендовані джерела	42

ВСТУП

Навчальний посібник «Практикум для проведення практичних занять та самостійної роботи» (електронне видання) підготовлений відповідно до програми курсу «Облік та звітність: управлінський облік»

Мета вивчення дисципліни – формування у майбутніх фахівців систематизованого комплексу знань з організації та методики управлінського обліку, його удосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Завдання - теоретична підготовка та формування практичних навичок здобувачів вищої освіти з питань управлінського обліку та їх сучасної парадигми в системі управління підприємством.

Предмет вивчення дисципліни: вивчення основних законодавчих та нормативних актів, які регламентують питання управлінського обліку; ознайомлення з основами організації управлінського обліку на підприємстві; вивчення принципів і методів управлінського обліку, його місця і ролі в управлінні діяльністю підприємства; набуття вмінь застосовувати відповідні методи і прийоми в процесі обліку витрат і калькулювання з метою прийняття ефективних управлінських рішень; розгляд взаємозв'язку та суперечностей між фінансовим та управлінським обліком; ознайомлення з визначенням резервів зниження витрат і підвищення рентабельності виробництва.

Найменування підприємств, місце їх розміщення, прізвища посадових осіб, цифрові та інші дані, наведені в практикумі, є умовними і довідковим матеріалом слугувати не можуть.

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку

Перелік питань

- Управлінський облік як специфічна галузь економічних знань.
- Світовий розвиток управлінського обліку.
- Мета, сутність управлінського обліку та його функції.
- Організація управлінського обліку.
- Професійні організації та етичні норми фахівців з управлінського обліку.

Методичні рекомендації до вивчення теми

При вивченні теми необхідно усвідомити залежність мети та завдань управлінського обліку від потреб системи управління підприємством, з'ясувати зв'язок управлінської діяльності та обліку, сутність функцій управлінського обліку, його предмет, методи та об'єкти.

Завдання 1. Головний бухгалтер підприємства повинен мати якості керівника. Ви згодні з цим?

У древній Греції вважалося, що ідеальний керівник повинен бути мудрим, справедливим, хитрим, енергійним. Які на Вашу думку якості повинен мати бухгалтер-аналітик: фізичні — здоров'я, активність, фізична сила, витривалість; особисті — впевненість у собі, авторитетність, потяг до досягнення власного успіху, компетентність, конфіденційність, чесність, далекоглядність, уважність, ініціативність, справедливість, талановитість, демократичність, об'єктивність, пунктуальність, неупередженість; інтелектуальні — розум, інтуїція, об'єктивність, професіоналізм, досвідченість, здатність до самовдосконалення, мудрість, нестандартність мислення; психологічні — тактовність, дипломатичність, контактність, витривалість, оптимізм.

Завдання 2. Підготувати письмову консультацію для свого колеги.

Здібному інженеру — електроннику повідомили про переведення на посаду помічника керівника заводу з питань підготовки інформації для менеджерів. Він мав недостатні знання з фінансового обліку, хоча вивчав його під час підвищення кваліфікації, а курс управлінського обліку не вивчав взагалі. Інженер звернувся з проханням до головного бухгалтера щодо пояснення основних відмінностей між фінансовим і управлінським обліком, який переадресував цю консультацію Вам, дипломованому магістру з обліку і аудиту в управлінні.

Завдання 3. Вибрати з переліку джерела інформації, з якими працює бухгалтер-аналітик: *звіт відділу маркетингу про попит на товари у регіоні; виробничий звіт завідуючого виробництвом, лист не-працездатності, аналітичні таблиці про показники рентабельності, товарно-транспортні накладні, прайси, калькуляції, баланси.*

Питання для самостійного поглибленого вивчення

Удосконалення управління підприємством та його вплив на побудову системи обліку.

Концепція управлінського обліку на сучасному етапі його розвитку.

Етичні норми фахівців з управлінського обліку.

Позитивні та негативні сторони різних варіантів організації управлінського обліку.

Управлінський облік у системі рахунків.

Теми рефератів

Впровадження та перспективи розвитку управлінського обліку в Україні.

Дослідження еволюції розвитку системи обліку в Україні.

Огляд публікацій, присвячених управлінському обліку у фахових журналах за останній рік.

Наукові статті присвячені управлінню витратами в економічній літературі.

«Управлінський» облік чи «бухгалтерський управлінський» облік? — дискусія науковців: історичний аспект.

Публікації, присвячені сутності та практичній реалізації проекту СІРА.

Тема 2. Склад витрат діяльності

Перелік питань до теми

- Склад витрат діяльності відповідно до діючих регламентів.
- Собівартість виробленої і реалізованої продукції.
- Особливості складу витрат в різних галузях економіки.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Необхідно опрацювати зміст наступних нормативних документів: П(С)БО 15 «Доходи», П(С)БО 16 «Витрати».

Завдання 1. Опираючись на зміст нормативно-правових актів, які регулюють склад витрат, підготувати перелік витрат, які виникають у тому виді діяльності, яку Ви вивчаєте під час виконання курсових робіт. Підприємство обирається самостійно, навіть може бути віртуальним. Головне Вам необхідно з'ясувати безпосередній зв'язок між видом діяльності та витратами, які виникають у бізнес-процесах. Пам'ятайте, що будь-яка діяльність складається з окремих процесів (наприклад, закупка, виробництво та збут на виробничому підприємстві). Вони є різними на кожному підприємстві. Між тим, назви статей витрат залишаються подібними (наприклад, в різних галузях матеріальні витрати можуть мати такі назви: сировина, матеріали, борошно, будівельні матеріали, паливно-мастильні матеріали тощо).

Завдання 2. Вам необхідно вміти пояснити склад витрат, які відображаються на виявлених вами статтях.

Завдання 3. Розробити номенклатуру статей для організації аналітичного обліку витрат типографії, використовуючи необхідні з переліку: адміністративні витрати, паливо, витрати на брак, витрати допоміжних виробництв, авторський гонорар, вартість паперу, фарби та інших матеріалів, витрати на водопостачання, сировина і матеріали, витрати на підготовку оригінал-макету, загальновиробничі витрати, витрати на утримання та експлуатацію машин і обладнання, інші витрати на поліграфічні роботи; витрати на рекламу.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Склад витрат торгівельної діяльності.
2. Склад витрат освітньої діяльності.
3. Склад витрат у агроформуваннях.
4. Склад витрат у автотранспортних підприємствах.
5. Склад витрат у будівельних підприємствах.
6. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у швейному виробництві.

7. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції у готельно-ресторанному бізнесі.

8. Особливості складу витрат та калькулювання собівартості продукції власного виробництва у закладах ресторанного бізнесу.

Тема 3. Класифікація і поведінка витрат

Перелік питань

- Мета класифікації витрат.
- Різні витрати для різних цілей.
- Поняття про поведінку витрат і фактори витрат для різних цілей бізнесу.
- Методи визначення функції витрат.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Економічно обґрунтована класифікація є важливою передумовою успішної організації, планування, обліку, контролю, аналізу, калькулювання собівартості продукції, ефективного управління витратами. Класифікація — це спосіб пізнання витрат. Її застосовують як у нормативно-правових документах, що регулюють окремі аспекти планування та обліку витрат, так і у наукових працях економістів, які працюють над створенням найефективніших методик управління ними.

Завдання 1. Перевірити правильність групування витрат, що наведені нижче, по відношенню до конкретного об'єкта витрат (продукції) та до обсягу виробництва. Виконання завдання оформити у таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація витрат

№ з/п	Витрати	Прямі	Не-прямі	Змінні	Постійні
1	Прямі матеріальні витрати	—	+	+	—
2	Витрати на оплату праці працівників зайнятих основним виробництвом.				

3	Відрахування на соціальні заходи від заробітної плати працівників, зайнятих основним виробництвом (форма оплати — відрядна).				
4	Плата за оренду земельних і майнових паїв.				
5	Витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу				
6	Загальнокорпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо).				
7	Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва				
8	Амортизація основних засобів адміністративного призначення.				
9	Втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів).				
10	Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших нероботних активів загальновиробничого призначення				

Завдання 2. За даними таблиці 2 розрахувати витрати Іванова А. при наявності двох альтернативних варіантів поїздок на роботу: транспортом загального користування чи власним автомобілем.

Таблиця 2

Вихідні дані

Витрати	Сума, грн
Вартість проїзду транспортом загального користування	15
Амортизація автомобіля	10
Вартість бензину та паливно-мастильних матеріалів	50
Вартість поточних витрат на утримання автомобіля	30

Поїздки власним автомобілем компенсуватимуться двома знайомими Іванова А. у розмірі 30 грн, яких він щоденно підвозитиме на роботу.

Завдання 3. За даними таблиці 3 визначити, які з наведених витрат є контрольованими керівником виробничого цеху.

Таблиця 3

Витрати підприємства за поточний місяць

Витрати	+, -
Вартість використаних на виробництво сировини і матеріалів	
Роботи та послуги сторонніх організацій виробничого характеру (до-ставка продукції до складу зберігання)	
Оплата відпустки робітника цеху, який навчається у вищому навчальному закладі	
Виплата звільненим вихідної допомоги та середнього заробітку	
Вартість збору за реєстрацію підприємства в органах державного управління	
Напівфабрикати, використані у виробництві	
Втрати у результаті виробничого браку	
Транспортно-заготівельні витрати	
Витрати на підготовку та освоєння нового виробництва	
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	
Премії за якісне виконання виробничої програми	

Завдання 4. За даними таблиці 4 визначити невідомі показники.

Таблиця 4

Вихідні дані

Показники		Сума, грн
1	Виручка від реалізації готової продукції	200
2	Початковий запас готової продукції	44
3	Початковий запас незавершеного виробництва	38
4	Прямі матеріали	64
5	Пряма заробітна плата та відрахування	?
6	Виробничі накладні витрати	54
7	Кінцевий запас незавершеного виробництва	56
8	Собівартість виробленої продукції	134
9	Кінцевий запас готової продукції	54
10	Собівартість реалізованої продукції	?
11	Валовий прибуток	?
12	Інші операційні, адміністративні та збутові витрати	?
13	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	20

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Технологічний аналіз поведінки витрат.
2. Регресійний аналіз поведінки витрат.
3. Спрощений статистичний аналіз поведінки витрат.

Тема 4. Методи обліку і калькулювання собівартості

Перелік питань

- Мета та завдання обліку витрат і калькулювання собівартості.
- Процес визначення витрат і калькулювання собівартості окремих об'єктів.
- Методи обліку витрат: позамовний, попроцесний.
- Способи калькулювання собівартості продукції.
- Напрями удосконалення калькулювання.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Інформаційне забезпечення прийняття рішень досить часто ґрунтується на собівартості як одному з найважливіших економічних показників, тому ця тема тісно пов'язана з темою 2.

Завдання 4.1. За даними таблиці 1 знайти помилки у визначенні об'єктів калькулювання та калькуляційних одиниць для кожної галузі промисловості. Врахувати, що правильно визначено тільки метод обліку і калькулювання собівартості.

Таблиця 1

Управлінська характеристика галузей промисловості

№ з/п	Галузь промисловості	Об'єкт калькулювання	Калькуляційна одиниця	Метод обліку і калькулювання собівартості продукції
1	Вугільна	Замовлення	1 кВт/год енергії, відпущеної з шин електростанції і 1 Гкал відпущених з колекторів тепла	Попроцесний, нормативний
2	Енергетична	Процес переробки на кожній установці	Груповий об'єкт, умовний стандарт	Попередільний

Продовження табл. 1

3	Бавовняна	Вироблена енергія	Одиниця виробу, що входить до складу замовлення	Попроцесний, попроцесно-нормативний
4	Машинобудування (дріб-носерійне виробництво)	Пряжа різних номерів	1 т вугілля, що має 7000 калорій (умовне паливо)	Позамовний, позамовно-нормативний
5	Машинобудування (масове виробництво)	Валовий добуток вугілля (крім супутнього та некондиційного добутку)	100 кг пряжі	Нормативний

Завдання 2. Підприємство виконує роботу за трьома замовленнями. Прямі витрати становлять: № 1 — 1 000 грн (10 шт.); № 2 — 600 грн (6 шт.); № 3 — 900 грн (3 шт.), всього — 2 500 грн, непрямі витрати — 990 грн. Підготувати розрахунок розподілу непрямих витрат і розрахунок собівартості виробленої продукції.

Завдання 3. Фірма «Перша» виконувала у березні три замовлення. Незавершеного виробництва на початок місяця не було. Протягом місяця замовлення 15 та 17 були завершені. Продукцію виготовлену на замовлення 15 було відвантажено. Витрати: 1) матеріали: замовлення № 15 — 830, замовлення № 16 — 1020, замовлення № 17 — 610; 2) основна зарплата: замовлення № 15 — 490, замовлення № 16 — 560, замовлення № 17 — 710; 3) загальновиробничі витрати: замовлення № 15 — 735, замовлення № 16 — 840, замовлення № 17 — 1050.

Підготуйте записи у вигляді п'яти Т-рахунків, щоб дати відповідь на питання: у яких сумах будуть оцінені на кінець місяця незавершене виробництво та готова продукція.

Завдання 4. Розрахувати число еквівалентних одиниць продукції та собівартість еквівалентної одиниці продукції, якщо на початок звітного періоду незавершеного виробництва не було, протягом періоду отримано 8 250 одиниць продукції вартістю 453 750 грн. Витрати на оплату праці та

накладні витрати періоду склали 350 060 грн, а витрати на додаткові матеріали — 24 750 грн. На кінець звітного періоду незавершене виробництво становило 1 600 одиниць, матеріальні витрати на яке понесені у повному обсязі, а витрати на оплату праці та накладні витрати — на 60%. Решта продукції передана на склад готової продукції.

Розрахунки проводити у такому порядку:

- визначити кількість еквівалентних одиниць (по кожній статті витрат кількість буде різною);
- розрахувати витрати на одну еквівалентну одиницю (вона має становити 104 грн);
- оцінити залишки незавершеного виробництва за трьома статтями (1 600 од) у грн;
- використовуючи структуру Т-рахунку та формулу собівартості виготовленої продукції задокументувати методику визначення собівартості усіх еквівалентних одиниць.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Способи калькулювання.
2. Напрями удосконалення калькулювання.
3. Калькулювання за процесами залежно від методу оцінки запасів.
4. Калькулювання за процесами з використанням середньозваженої собівартості.
5. Особливості калькулювання за наявності браку.

Тема 5. Облік і калькулювання за повними витратами

Перелік питань

- Класифікація сучасних систем калькулювання.
- Облік прямих і непрямих витрат.
- ABC-калькулювання
- Сутність та практичне застосування системи калькулювання повних витрат

Методичні рекомендації до вивчення теми

Повторити загальну схему обліку витрат діяльності, операційних витрат та витрат від іншої діяльності, основні принципи та завдання калькулювання собівартості. Вивчити форму 2 «Звіт про фінансові результати».

Завдання 1. Визначити за кожним видом готової продукції фактичну виробничу собівартість, якщо підприємство виготовляє три види продукції та реалізує їх у Полтавській області через роздрібну торговельну мережу. Протягом січня — березня було виготовлено і реалізовано: підковдр — 600 од., простирадл — 500 од., наволочок — 1 500 од.

Витрати на оплату праці 1 год роботи швачок становлять 2 грн.

На виробництво одиниці готової продукції витрачається:

Вид продукції	Хвилин праці	Основних матеріалів, грн
– підковдри	60	50
– простирадла	18	25
– наволочки	30	10

Загальновиробничі витрати за три місяці склали 2 700 грн і були включені до виробничої собівартості шляхом розподілу пропорційно до витраченого часу.

Завдання 2. На підставі даних табл. 2 розрахувати:

- 1) накладні витрати, що відносяться на кожне замовлення С за звітний період;
- 2) відпускну ціну замовлення В, завершеного протягом звітного місяця, якщо підприємство планує отримати від його реалізації прибуток у розмірі 33%. Замовлення виконувалось з давальницької сировини;
- 3) вартість незавершеного виробництва на кінець звітного періоду.

Вихідні дані

Показники	Замовлення			
	А	В	С	Разом
Незавершене виробництво на початок періоду, грн	28 600	42 790	–	?
Витрати на матеріали, грн	17 275	–	18 500	?
Витрати на оплату праці, грн	14 500	3 500	24 600	?
Накладні витрати, грн	?	?	?	126000

Завдання 3. Підібрати найбільш обґрунтовані ставки накладних витрат за цехами та виробничі накладні витрати на одиницю продукції для партії, яка складається зі 100 одиниць готової продукції, якщо на виготовлення цієї партії необхідно 10 годин прямої праці у цеху № 1 та 3 машино-години у цеху № 2. Кінцевий продукт одержують в цеху № 3.

Бюджетні накладні витрати підприємства становлять 980 000 грн, вони розподілені між виробничими цехами № 1, 2, 3 та одним ремонтним цехом № 4. У цеху № 1 10 робітників, кожний з яких працює 38 год на тиждень. Цех № 2 має 5 станків, які працюють 24 год на тиждень.

За бюджетний період (48 робочих тижнів) цех № 3 має виготовити 150 000 одиниць продукції. Накладні витрати, які виникли безпосередньо у кожному цеху, є такими: цех № 1 — 261 745 грн; цех

№ 2 — 226 120 грн; цех № 3 — 93 890 грн; цех № 4 — 60 300 грн. Загальну суму недорозподілених накладних витрат розподілено за цехами так: цех № 1 — 40 %; цех № 2 — 35 %, цех № 3 — 20 %; цех № 4 — 5 %.

Накладні витрати ремонтного підрозділу розподілені між виробничими цехами порівну.

Завдання 4. Меблева фабрика використовує позамовний метод калькулювання собівартості продукції і при калькулюванні включає всі складові виробничої собівартості для підготовки фінансової звітності. За поточний місяць по рахунку 23 «Виробництво» було зроблено такі записи (тис. грн): сальдо на початок місяця — 4 000. Протягом місяця на підставі первинних документів списано використані матеріали — 24 000; відображено нараховану заробітну плату основним робітникам та

відповідні нарахування — 16 000; на підставі складеного розрахунку списано загальновиробничі витрати — 12 800; у дебет рахунка 26 «Готова продукція» віднесено 48 000 тис. грн. Відомо, що виробничі накладні витрати на фабриці розподіляють за ставкою (80 % від суми витрат на оплату праці основним робітникам). На 30 число у виробництві знаходилось одне замовлення № 165. Прямі трудовитрати на нього склали 2 000 тис. грн. Менеджер зі збуту мав неприємну розмову з клієнтом щодо якості готової продукції. Їх обох цікавить сума витрат на матеріали, яка була включена у собівартість замовлення № 165.

Завдання 5. У зв'язку з хворобою бухгалтер не завершив записи на рахунках обліку. На підприємстві ЗВСПНВ дорівнює 4 грн. за 1 год. Праці основних виробничих працівників, які відпрацювали 5500 год. Робітники отримують 6 грн. за 1 год. Фактичні виробничі витрати підтвержені первинними документами на суму 24000 грн. Вам надали наступну інформацію, відображену бухгалтером на Т-рахунках. Оскільки ви розумієте взаємозв'язки між рахунками (кореспонденція рахунків) Вас попросили дати відповіді на такі питання:

1. Яким буде залишок на кінець за рахунками 20 «Запаси» та 66 «Розрахунки з оплати праці»?
2. Чому дорівнює величина незавершеного виробництва на кінець місяця?
3. Якою є собівартість реалізованої продукції?
4. Яким чином ЗВСПНВ впливає на собівартість реалізованої продукції?

20 «Запаси»		23 «Виробництво»		26 «Готова продукція»	
С-до на 1.01		С-до на 1.01	40000	С-до на 1.01	20000
15000		1000		10000	
35000		ПМ 20000			
		ПЗП 33000			
90 «Собівартість реалізації»		66 «Розрахунки з оплати праці»		911 «Фактичні накладні витрати»	
		С-до на 1.01		24000	
		1000			
		40000			

ПМ — прямі матеріали

ПЗП — пряма заробітна плата

Відповіді: 30000 грн, 41000 грн, 36000 грн, 22000 грн, збільшить на 2000 грн.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Розподіл непрямих витрат на виробництво спільних продуктів.
2. Розподіл виробничих накладних витрат з використанням різних баз розподілу.

Тема 6. Облік і калькулювання за неповними (змінними) витратами

Перелік питань

- Особливості системи обліку калькулювання за неповними витратами.
- Практичне застосування системи калькулювання неповних витрат.
- Простий та розвинутий директ-костинг.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Калькулювання змінних витрат дає змогу визначити маржинальний дохід, який широко використовують для аналізу прибутковості окремих елементів та прийняття управлінських рішень. Маржинальний дохід відображає внесок певного сегмента у покриття постійних витрат і формування прибутку. Ви повинні знати сутність системи директ-костинг та її практичне застосування.

Завдання 1. Скласти звіти про прибуток при калькулюванні повної та неповної собівартості, якщо підприємство виробляє продукцію А і Б. *Витрати* на одиницю становлять (грн):

	Виріб А	Виріб Б
– прямі матеріали	1,20	2,30
– пряма зарплата	1,40	1,50
– змінні загальновиробничі витрати	0,70	0,80

Продовження табл.

– інші змінні операційні накладні витрати	0,15	0,20
Ціна реалізації становить:	5,55	6,00
Кількість виробленої продукції	1 500	1 000
Кількість реалізованої продукції	1 000	1 000
Витрати на обидва вироби становлять:		
– постійні загальновиробничі	110	110
– інші постійні операційні накладні витрати	50	50

Завдання 2. За даними таблиці 2 визначити собівартість одиниці продукції за системою директ-кост. Обсяг виробленої продукції за звітний період становить 1 000 одиниць.

Таблиця 2

Витрати підприємства за звітний період

Витрати підприємства	Сума, грн
– витрати на основні матеріали	15 000
– витрати на оплату праці робітників виробництва	6 000
– відрахування на соціальні заходи	?
– амортизація виробничого обладнання цехів	900
– заробітна плата керівників цехового рівня	800
– відрахування на соціальні заходи	?
– інші загальновиробничі витрати (умовно-змінні)	2 000
– витрати на пакування продукції у фабрикатному цеху	3 000
– витрати на щотижневу рекламу по радіо	980
– витрати на утримання обладнання у фабрикатному цеху	420

Завдання 3. За даними таблиці 3 проаналізувати ситуацію, опираючись на концепцію калькулювання неповних витрат, оцінюючи коефіцієнт маржинального доходу. З'ясувати, який внесок у покриття постійних витрат підприємства здійснює виробництво блокнотів. Підготувати рекомендації керівництву підприємства щодо збільшення загального прибутку фірми.

Таблиця 6.8

Розрахунок прибутку підприємства за I півріччя у розрізі окремих видів продукції

№ з/п	Показники	Виріб			Разом
		календар	альбом	блок нот	
1	Кількість реалізованої продукції	25 00	3 000	2 000	☐
2	Ціна за одиницю, грн	2	6	8	?
3	Дохід, грн	5 000	18 000	16 000	?
4	Прямі матеріальні витрати, грн	1 500	9 000	9 500	?
5	Прямі витрати на оплату праці, грн	750	3 000	4 000	?
6	Загальновиробничі витрати, грн				
	– змінні	800	1 000	1 700	?
	– постійні	700	900	1 500	?
7	Разом собівартість, грн	3 750	13 900	16 700	?
8	Адміністративні та витрати на збут (постійні)	100	100	100	?
	Витрати на пакування готової продукції	100	100	100	
9	Прибуток (збиток), грн	?	?	?	4 050

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Багатоступеневий розрахунок маржинального доходу в умовах багатопродуктового виробництва.

Тема 7. Облік і калькулювання за нормативними витратами

Перелік питань

- Сутність і можливості нормативного методу.
- Організація обліку відхилень від норм і складання нормативної калькуляції.
- Порівняльна характеристика нормативного методу і системи стандарт-кост.
- Поняття про аналіз відхилень.
- Приклади дослідження відхилень.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Значення системи обліку та калькулювання собівартості за нормативними витратами полягає у можливостях оперативного впливу на процес формування собівартості. Суть нормативного методу розкривається на основі його особливостей, які дозволяють вважати нормативний метод ефективним інструментом планування, оперативного контролю та аналізу. Ця тема дозволить сформувати нові знання про організацію обліку відхилень від норм і складання нормативної калькуляції.

Завдання 1. Розрахувати нормативну ціну за 1 кг матеріалів, якщо підприємством закуплено 7 800 кг матеріалів загальною вартістю 16 380 грн, запаси матеріалів на складі оцінюються за нормативною ціною закупівлі. Відхилення по ціні матеріалів склало 1 170 грн.

Завдання 2. Розрахувати нормативну кількість відпрацьованих годин, якщо протягом звітного періоду працівниками підприємства було відпрацьовано 17 500 годин при нормативній ставці 6,50 грн за годину. Позитивне відхилення по продуктивності праці склало 7 800 грн.

Завдання 3. Розрахувати кошторисну річну кількість годин роботи обладнання, якщо підприємство використовує метод розподілу накладних

витрат пропорційно до годин роботи обладнання. Кошторисні загальновиборничі витрати на рік становлять 720 000 грн, фактичні — 738 000 грн, за рік компанія розподілила 714 000 грн витрат.

Завдання 4. Розрахувати фактичну кількість виготовленої продукції, якщо нормативні постійні виробничі накладні витрати підприємства за період склали 48 000 грн, нормативна кількість виробленої продукції — 4 800 одиниць. За звітний період нараховані постійні виробничі витрати були занижені на 8 000 грн, а фактичні витрати по цій статті завищені на 2 000 грн в порівнянні з нормативом.

Завдання 5. За даними табл. 1 підготувати звіти про прибуток підприємства на основі калькулювання нормативних і фактичних витрат та звіт про відхилення витрат.

Таблиця 7.4

Показники діяльності підприємства за звітний період

Показники	План	Фактично
Виробництво і реалізація, одиниць	16 000	15 400
Ціна реалізації, грн	140	138,25
Матеріальні витрати сировини А	6 кг по 12,25 грн	98 560 кг по 12,75 грн
Матеріальні витрати сировини В	3 кг по 3,20 грн	42 350 кг по 3,14 грн
Витрати на оплату праці	4,5 год по 8,4 грн	70 840 год по 8,65 грн
Загальновиборничі витрати, грн	86 400	96 840
Адміністративні витрати	10 200	12 200
Витрати на збут	9 000	10 000

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Облік відхилень від стандартних витрат у різних системах калькулювання.

Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Перелік питань

- Мета аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток».
- Методи аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток».
- Особливості аналізу в умовах багатoproфiльного виробництва.
- Аналіз чутливості прибутку до зміни параметрів діяльності.
- Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати — обсяг — прибуток».

Методичні рекомендації до вивчення теми

Навички розрахунків взаємозв'язку між обсягом виробництва, витратами і прибутком дозволять визначати межу беззбитковості, запас міцності, досліджувати вплив на прибуток зміни ціни, обсягів реалізації та витрат. Ви повинні вміти використовувати коефіцієнт маржинального доходу при обґрунтуванні управлінських рішень.

Завдання 8.1. Розрахувати точку беззбитковості в натуральних і грошових показниках, якщо річні постійні витрати підприємства становить 60 000 грн, ціна реалізації одиниці продукції — 20 грн. Маржинальний дохід становить 40%.

Завдання 8.2. За даними таблиці 1 визначити:

- точку беззбитковості в натуральних і грошових показниках;
- обсяг реалізації кожного виду ковбаси для одержання чистого прибутку у сумі 420 тис. грн (податок на прибуток 25%).

Таблиця 1

Витрати на виробництво готової продукції

Показники	Вид ковбаси		
	Докторська	Українська	До вечері
Ціна за кг, грн	10,00	17,90	9,50
Змінні витрати на кг, грн	7,20	9,60	6,70
Загальні постійні витрати, грн	240 000		
Питома вага виду виробу у загальному обсязі реалізації	50	10	40

Завдання 3. За даними табл. 2 розрахувати точку беззбитковості для продуктів А і В.

Таблиця 2

Показники діяльності підприємства за рік

Показники	Продукт А	Продукт В
Ціна реалізації, грн	6	12
Змінні витрати, грн	2	4
Загальні постійні витрати, грн	100 000	200 000
Реалізація, од.	70 000	30 000

Завдання 4. Розрахувати маржинальний дохід за умови підвищення ціни реалізації на 10%, якщо нормативні змінні витрати встановлені підприємством у розмірі 60%, а ціна реалізації дорівнює 100 грн. Обсяг реалізація становить 1 000 од.

Завдання 5. Використовуючи дані завдання 4, визначити прибуток за умови зниження ціни на 3% та збільшення обсягу реалізації на 10%.

Завдання 6. Використовуючи дані завдання 4, визначити прибуток за умови збільшення ціни на 2% та зниження обсягу реалізації на 5%.

Завдання 8.7. За даними таблиці 3 розрахувати точку беззбитковості підприємства, використовуючи графічний метод і визначити обсяг

реалізації, якщо підприємство планує отримати прибуток у розмірі 20 тис. грн.

Таблиця 3

Показники діяльності підприємства

Показники	Сума, тис. грн
1. Матеріали на одиницю	13
2. Пряма зарплата на одиницю	4
3. Виробничі накладні витрати на одиницю (змінні)	3
4. Постійні накладні витрати на весь випуск	60
5. Ціна	40
6. Обсяг реалізації, од.	5
7. Податок на прибуток, %	25

Завдання 8.8. Використовуючи дані таблиці 3, визначити чистий прибуток підприємства.

Завдання 8.9. Використовуючи дані таблиці 3, визначити зону фінансової міцності, коефіцієнт запасу міцності підприємства та зробити відповідні висновки.

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Графічне зображення точки беззбитковості.
2. Графік взаємозв'язку «прибуток-обсяг».
3. Графік маржинального доходу.
4. Аналіз чутливості прибутку: ситуація зміни обсягу продажу та постійних витрат.
5. Аналіз чутливості прибутку: ситуація зміни цини та обсягу продажу.
6. Аналіз чутливості прибутку: ситуація зміни величини змінних витрат.

Тема 9. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

Перелік питань

- Характеристика інформації в системі управлінського обліку.
- Аналіз релевантної інформації в типових господарських ситуаціях.
- Обґрунтування рішення щодо запасів і цін.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Процес підготовки управлінського рішення здійснюється за певними етапами, на кожному з яких потрібна відповідна релевантна інформація. Релевантними витратами та доходами є ті, які можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення. Для вирішення поточних проблем управлінського персоналу необхідна «корисна» інформація. «Корисною» може бути лише відфільтрована інформація у вигляді внутрішньої звітності. Метою такої звітності є підготовка оперативної та релевантної інформації відповідно до вимог менеджерів різних рівнів управління.

Завдання 1. Визначити, оформивши розрахунки у вигляді форми внутрішньої звітності, якому виробу доцільно надати перевагу, якщо виробництво функціонує під дією одного обмежувального чинника — обсягу реалізації. Розрахувати показники, яких не вистачає, обґрунтувати відповідні висновки (табл.1).

Таблиця 1

Вихідні дані

Показник	Види продукції	
	А	В
1. Ціна за одиницю, грн	36	60
2. Змінні витрати на одиницю, грн	27	42
3. Маржинальний дохід на одиницю, грн	9	?
4. Коефіцієнт маржинального доходу, %	25	30
5. Витрати часу на виробництво одного виробу, год	1	3
6. Попит на вироби, тис. одиниць	10	6

Завдання 2. Обґрунтувати рішення про доцільність прийняття «спеціального» замовлення.

1. Визначити собівартість одного виробу «звичайну» та для «спеціального» замовлення.

2. Провести диференціальний аналіз, розрахувавши диференціальні витрати і диференціальний прибуток.

3. Зробити висновки про фінансові наслідки прийняття додаткового замовлення.

Вихідна інформація

Бухгалтеру підприємства «Марс» стало відомо, що у підприємства з'явився новий замовник, який може закупити 30 крісел для відпочинку за ціною 200 грн. Підприємство має вільні виробничі потужності. Зазвичай ціна реалізації таких крісел становить 260 грн.

Згрупувавши всі витрати, бухгалтер склав калькуляцію на виконання цього спеціального замовлення (табл. 2).

Таблиця 2

Калькуляція витрат на виконання спеціального замовлення

№ п/п	Витрати	Всього	На одиницю продукції
1	Матеріали	1 600	80
2	Виплати на оплату праці та відрахування на соціальні потреби	600	30
3	Виробничі накладні витрати (у т. ч. 50 % постійні витрати)	400	20
4	Витрати на управління і збут (у т. ч. 40 % постійні витрати)	398	19,90
<i>Разом</i>		2 998	149,90
			0

Завдання 9.3. Визначити, який виріб є прибутковішим і пояснити, чому. Фабрика «Вир» виготовляє два види взуття: чоловіче та жіноче, про які є така інформація (табл. 3).

Таблиця 3

Вихідні дані

Показник	Взуття	
	чоловіче	жіноче
Середня ціна, грн	30	72,5
Витрати:		
Прямі матеріали, грн	15	7,5
Пряма зарплата, грн	2,5	15
Змінні виробничі витрати, грн	3,9	18,8
Змінні на управління та витрати на збут, грн	1,6	1,2
Кількість годин праці	10	20

Фабриці бракує кваліфікованих робітників, які зараз задіяні у виробництві обох видів продукції і мають однакову погодинну оплату праці.

Завдання 4. За даними табл. 4 розрахувати найбільш і найменш прибутковий варіант використання матеріалів.

Таблиця 4

Вихідні дані

Показники	Продукт А	Продукт В	Продукт С
Ціна реалізації, грн	75	95	95
Витрати на одиницю продукції:			
– матеріальні витрати (5 грн на 1 кг)	10	5	15
– витрати на оплату праці (4 грн за годину)	16	24	20
Змінні накладні витрати, грн	8	12	10
Постійні накладні витрати, грн	24	36	30

Питання для самостійного вивчення

1. Визначення оптимального економічного розміру замовлення (оптимальної партії) табличним та графічним методом.
2. Сутність стратегії максимізації максимальних результатів.
3. Сутність стратегії максимізації мінімальних результатів.
4. Сутність стратегії мінімізації максимального жалю.
5. Вирішення моделі лінійного програмування.

Тема 10. Бюджетування та контроль

Перелік питань

- Сутність бюджетування, мета і призначення.
- Види бюджетів, підходи до організації та стадії бюджетування.
- Методика складання та взаємоузгодження бюджетів.
- Поняття про систему бюджетного контролю.
- Аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету.
- Сутність управління за відхиленнями.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Необхідно визначити цілі бюджетування, взаємозв'язок етапів процесу планування та контролю, опанувати послідовність підготовки бюджетів. Поняття бюджетування, методів складання різних видів бюджетів, контролю виконання бюджетів, організації обліку відхилень, облік відхилень за центрами відповідальності найкраще зрозуміти на цифрових прикладах.

- Завдання 10.1.** Розрахувати: 1) бюджети виробництва на квітень, травень та червень; 2) бюджет витрат праці робітників на три місяці; 2) бюджет виробничих накладних витрат на три місяці, якщо бюджет продажу компанії «Дальбек» містить такі дані, одиниць:

Квітень	1 600
Травень	1 200
Червень	1 400
Липень	1 000

На 1 квітня запас готової продукції становив 300 одиниць. Необхідний запас продукції на кінець кожного місяця дорівнює 30 % обсягу продажу, очікуваного в наступному місяці. Виготовлення одиниці продукції потребує 6 годин праці робітника.

Нижче наведені змінні виробничі накладні витрати з розрахунку на одну годину праці, грн:

Непрямі матеріали	0,40
Непряма зарплата	1,20

Додаткові виплати	1,80
Податки на зарплату	0,60
Інші	1,00

Постійні річні витрати в сумі 357 000 грн розподіляються рівномірно на кожен місяць.

Завдання 10.2. У таблиці 1 заповнити пропущені дані, якщо підприємство виготовляє один вид продукції, який потребує матеріальних витрат у сумі 0,8 грн за одиницю. Політика підприємства передбачає, що запас готової продукції має становити 20% продажу наступного місяця, а запас основних матеріалів — 30% виробничих потреб у наступному місяці. Вам необхідно продовжити розрахунки.

Таблиця 1

Бюджети закупівлі матеріалів і обсягу виробництва
(одиниць)

Показник	Січень	Лютий	Березень	Разом
Закупівля основних матеріалів:				
Виробництво	?	?	?	?
Запас на кінець періоду	?	?	?	?
Проміжний підсумок	43 584	48 192	47 968	?
Запас на початок періоду	(9 792)	(10 944)	(11 712)	?
Необхідний обсяг закупки	33 792	37 248	36 256	?
Бюджет виробництва				
Бюджетний обсяг продажу	?	?	?	?
Запас на кінець періоду	?	?	?	?
Запас на початок періоду	(6 400)	(7 040)	(8 320)	?
Бюджетний обсяг виробництва	?	?	?	?

Питання самостійного поглибленого вивчення

1. Опрацювати теоретичне питання: Методика підготовки фінансових бюджетів.

Тема 11. Облік і контроль за центрами відповідальності

Перелік питань

- Концепція центрів та обліку відповідальності.
- Оцінка діяльності центрів відповідальності
- Поняття про трансфертне ціноутворення.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Облік відповідальності — це система обліку, що забезпечує контроль та оцінку діяльності кожного центру відповідальності. Ви повинні знати завдання, методику створення та функціонування системи обліку відповідальності, чотири типи центрів відповідальності.

Завдання 1. Визначити найвищу та найнижчу трансфертну ціну комп'ютерного чіпа.

Визначити, якою буде мінімальна трансфертна ціна, якщо під-розділ електроніки має можливість продавати всі чіпи зовнішнім покупцям.

Підрозділ електроніки, який є автономним сегментом компанії, розглядає питання визначення трансфертної ціни комп'ютерних чіпів для продажу підрозділу моторів. Є такі дані про собівартість комп'ютерного чіпа, грн:

- прямі матеріальні витрати – 7;
- прямі витрати на оплату праці – 19,75;
- змінні загальновиробничі витрати – 8;
- постійні загальновиробничі витрати – 12;
- Разом – 46,75.

Підрозділ електроніки продає чіпи на зовнішньому ринку за ціною 107,5 грн за одиницю.

Підрозділ моторів отримав пропозиції зовнішніх постачальників, які пропонують аналогічні чіпи за цінами від 75 до 115 грн.

Завдання 11.3. Компанія «Імпульс» має два центри інвестицій: А і Б.

Центр А виробляє 200 000 деталей, з яких 150 000 використовують для внутрішніх потреб компанії, а решту продають на зовнішньому ринку за ціною 25,6 грн за одиницю.

Витрати компанії включають: змінні виробничі витрати — 12 грн на одиницю, змінні витрати на збут — 3 грн на одиницю (зокрема, 1 грн — на рекламу).

Питання для самостійного поглибленого вивчення

1. Оцінка діяльності центрів відповідальності.
2. Подвійна трансфертна ціна.

Завдання для виконання індивідуальної роботи

Вам необхідно увявити віртуальне підприємство, або використати для цього будь-яке інформаційне джерело (так Вам буде менш складно). Підготувати повідомлення на виробничу нараду, метою якої є обговорення питання про функціонування нового структурного підрозділу на підприємстві, метою якого є створення найсучаснішого ресурсу — інформації для менеджерів. Для аргументованості ваших пропозицій вам виконати (знати) наступне.

1. Описати організаційну структуру підприємства зі схематичною ілюстрацією, основні сегменти діяльності.

2. Описати структуру бухгалтерії.

3. Перебачити варіант організації підрозділу, у якому б здійснювався управлінський облік (якщо такий вже існує, то з'ясувати посадові обов'язки працівників). Яку назву матиме (має) ця структура?

4. Які організаційні, технологічні та інші галузеві особливості впливають на побудову системи обліку на підприємстві?

5. Якою має бути номенклатура статей витрат для організації аналітичного обліку на цьому підприємстві?

6. З якою метою ви передбачаєте той, чи інший варіант деталізації інформації за окремими статтями? Аргументуйте.

7. Що Ви обираєте об'єктом витрат для організації планування, обліку та контролю? Аргументуйте.

9. Які рівні деталізації інформації ви передбачаєте на рахунках 23, 91, 93, 70, 79?

10. Які методи обліку витрат ви плануєте застосовувати для калькулювання собівартості виготовленої продукції (роботи, послуги)?

11. У чому полягають особливості обліку витрат і калькулювання собівартості на обраному вами підприємстві?

12. Які ви можете виділити центри відповідальності (див. п. 1)?

13. Наведіть приклади показників, які використовуватимуться для оцінки діяльності у таких центрах відповідальності.

14. Які типи управлінських рішень найчастіше приймаються на підприємстві?

15. Розробити макети управлінських звітів для типових бізнес-ситуацій, господарських сегментів підприємства.

Тестові завдання для самостійної роботи

Управлінський облік є складовою

- а) менеджменту;
- б) планування;
- в) внутрішнього аудиту;
- г) корпоративної культури.

Переплетена система обліку передбачає

- а) позабалансовий облік витрат за центрами відповідальності;
- б) кореспонденцію рахунків фінансового та виробничого обліку;
- в) окреме ведення фінансового та виробничого обліку в системі рахунків;
- г) відсутність рахунків виробничого обліку.

До прямих належать витрати, які

- а) здійснюються регулярно;
- б) обчислюються за встановленими нормами;
- в) безпосередньо відносяться на окремі види продукції;
- г) покладені в основу технології виготовлення продукції.

Основні витрати — це

- а) витрати, які здійснюються підприємством не залежно від обсягів виробництва;
- б) сукупність прямих витрат на виробництво продукції;
- в) вартість витрачених матеріалів, які стають частиною готової продукції і які можна віднести до певного виробу економічно доцільним шляхом;
- г) витрати, пов'язані з процесом виробництва, які не можна віднести до певних виробів економічно доцільним шляхом.

Предмет чи сегмент діяльності, що потребує окремого вимірювання пов'язаних з ним витрат називається

- а) виробом;
- б) об'єктом витрат;
- в) центром відповідальності;
- г) інвестиційним проектом.

Калькулювання за замовленнями – це:

- а) система калькулювання собівартості продукції на основі обліку витрат за кожним індивідуальним виробом або за окремою партією виробів;

б) система калькулювання собівартості продукції на основі групування витрат у межах окремих процесів або стадій виробництва;

в) метод калькулювання, що передбачає включення до собівартості всіх (змінних і постійних) виробничих витрат;

г) метод калькулювання, що передбачає включення у собівартість продукції лише змінних виробничих витрат.

Як у зарубіжній практиці називають систему калькулювання за змінними витратами:

- а) директ-костинг;
- б) абзорпшен-костинг;
- в) стандарт-костинг ;
- г) АВС-костинг.

Як називають калькуляцію, яку складають після закінчення звітного періоду:

- а) фактична;
- б) планова;
- в) нормативна ;
- г) очікувана.

Коефіцієнт маржинального доходу обчислюється як відношення останнього до:

- а) операційного прибутку;
- б) загальних (сукупних) витрат;
- в) змінних витрат;
- г) виручки від продажу продукції (доходу).

Що з наведеного є першим етапом для аналізу проблеми альтернативного вибору:

- а) визначення проблеми (постановка задачі);
- б) відбір можливих варіантів вирішення проблеми;
- в) вимірювання і оцінка наслідків впровадження кожного варіанта;
- г) аналіз прибутку?

План майбутніх операцій, виражених у кількісних (здебільшого грошовому) вимірниках – це:

- а) аналіз витрат;
- б) планування проекту;
- в) бюджет;
- г) коригування діяльності.

Що з наведеного можна в управлінському обліку вважати недоліком децентралізації управління:

- а) можливість звільнити вище керівництво від вирішення оперативних питань;
- б) зростання витрат на управління;
- в) можливість вищому керівництву зосередитися на вирішенні стратегічних питань діяльності підприємства;
- г) підвищення оперативності прийняття поточних рішень на відповідних рівнях управління.

Нормативною базою управлінського обліку є:

- а) внутрішньогосподарські нормативні документи;
- б) П(С)БО;
- в) МСБО;
- г) нормативні документи центральних органів виконавчої влади та галузевих міністерств і відомств.

За способом включення до собівартості витрати можуть бути:

- а) змінними та постійними;
- б) прямими та непрямими;
- в) поточними та одноразовими;
- г) релевантними та нерелевантними.

Вибір системи виробничого обліку залежить від технології й організації виробництва. Тому різні підприємства використовують різні системи виробничого обліку. Однак упровадження будь-якої системи виробничого обліку передбачає:

- а) вибір відповідної системи калькулювання продукції;
- б) вимірювання витрат на виробництво кожного спільного продукту після точки розподілу;
- в) вибір прямих витрат для простеження до об'єкта витрат;
- г) вибір сукупностей непрямих витрат, що підлягають розподілу між об'єктами витрат.

Цю систему калькулювання традиційно застосовують в індивідуальних та дрібносерійних виробництвах (кораблебудування, авіаційна промисловість, будівництво, виробництво меблів, видавнича діяльність тощо):

- а) калькулювання за замовленнями;
- б) калькулювання за процесами;
- в) калькулювання повних витрат;
- г) калькулювання змінних витрат .

Маржинальний дохід (брутто-прибуток) – це показник, який розраховується за формулою:

- а) різниця між доходом від реалізації продукції та змінними витратами;
- б) сума змінних витрат, постійних витрат та операційного прибутку;
- в) різниця постійних витрат та прибутку;
- г) жодної правильної відповіді.

Маржинальний дохід - це:

- а) виручка (дохід від продажу товарів, послуг);
- б) різниця між виручкою і сумою змінних витрат;
- в) різниця між виручкою і сумою постійних витрат;
- г) різниця між виручкою і загальною сумою всіх витрат.

Рішення про спеціальне замовлення — це:

- а) рішення про одноразовий продаж продукції за ціною, нижчою за звичайну або нижчою за собівартість;
- б) рішення про одноразовий продаж продукції без складання попередньої угоди;
- в) рішення про придбання матеріалів для випуску ексклюзивного виду продукції;
- г) рішення про повторний випуск продукції.

Операційні бюджети – це:

- а) сукупність бюджетів, що відображає заплановані грошові потоки та фінансовий стан підприємства;
- б) сукупність бюджетів, що узагальнюють майбутні операції усіх підрозділів підприємства;
- в) сукупність бюджетів витрат і доходів, які забезпечують складання бюджетного звіту про прибуток;
- г) сукупність бюджетів, що відображає заплановані дії щодо капітальних вкладень на наступний звітний період.

Для контролю діяльності окремих підрозділів та оцінки роботи їх керівників витрати класифікують на:

- а) контрольовані та неконтрольовані;
- б) релевантні та нерелевантні;
- в) змінні та постійні;
- г) напівзмінні та змішані.

Управлінський облік відрізняється від фінансового обліку:

- а) деталізацією інформації;
- б) відкритістю даних;
- в) спрямованістю у часі;
- г) усіма наведеними характеристиками.

Із наведеного переліку елементами витрат є:

- а) матеріальні затрати;
- б) загальновиробничі витрати;
- в) адміністративні витрати;
- г) втрати від браку.

Діяльність, яка впливає на витрати, називають:

- а) фактором витрат;
- б) операціями, що мають місце в процесі господарської діяльності підприємства;
- в) поведінкою витрат;
- г) характером реагування витрат на зміни у діяльності підприємства.

Загальні витрати – це:

- а) витрати на здійснення діяльності, що споживається кількома виробничими або обслуговуючими підрозділами;
- б) витрати одного процесу, в результаті якого одночасно виробляється кілька продуктів;
- в) метод калькулювання, що передбачає включення до собівартості всіх (змінних і постійних) виробничих витрат;
- г) сума, на яку розподілені накладні витрати перевищують їхню фактичну величину.

Калькулювання – це:

- а) процес визначення собівартості певного об'єкта витрат;
- б) предмет або сегмент діяльності, що потребує окремого вимірювання пов'язаних з ним витрат;
- в) собівартість об'єктів витрат, яку визначають за допомогою системи виробничого обліку;
- г) система обліку, яка забезпечує калькулювання і контроль собівартості об'єктів витрат.

Основними рисами попроцесного (попередільного) безнапівфабрикатного методу обліку витрат є:

- а) визначення фактичної собівартості кінцевого продукту без калькулювання собівартості напівфабрикатів;

- б) визначення фактичної собівартості кінцевого продукту з попереднім калькулюванням собівартості напівфабрикатів;
- в) наявність системного вартісного обліку руху напівфабрикатів;
- г) калькулювання собівартості окремих замовлень.

До основних ознак директ-костингу відноситься наступне:

- а) наявність норм споживання ресурсів і облікових цін на ці ресурси в процесі діяльності підприємства;
- б) в процесі калькулювання визначається маржинальний дохід;
- в) оперативний облік відхилень від норм споживання ресурсів з визначенням величини відхилень за місцями виникнення, причинами і винуватцями цих відхилень для управління затратами;
- г) відображення фактичних затрат з розподілом їх на затрати за нормами та відхилення від норм.

Фінансові бюджети – це:

- а) сукупність бюджетів, що відображає заплановані грошові потоки та фінансовий стан підприємства;
- б) сукупність бюджетів, що узагальнюють майбутні операції усіх підрозділів підприємства;
- в) сукупність бюджетів витрат і доходів, які забезпечують складання бюджетного звіту про прибуток;
- г) сукупність бюджетів, що відображає заплановані дії щодо капітальних вкладень на наступний звітний період.

Якщо виробничий підрозділ не досяг запланованого обсягу діяльності і при цьому допустив перевитрати ресурсів, то його діяльність в управлінському обліку варто оцінити як:

- а) результативну і ефективну;
- б) результативну, але неефективну;
- в) нерезультативну і неефективну;
- г) ефективну, але не результативну

В Україні використовують поняття:

- а) як контролінг, так і управлінський облік;
- б) тільки контролінг;
- в) тільки управлінський облік;
- г) не використовують жодного.

Загальна система обліку щодо обліку витрат та запасів ґрунтується на:

а) обліку витрат підприємства за видами діяльності та періодичному обліку запасів;

б) обліку витрат підприємства за функціональною ознакою та безперервному обліку запасів;

в) обліку витрат підприємства за елементами та періодичному обліку запасів;

г) окремому веденні рахунків фінансового та виробничого обліку, які не кореспондують один з одним. Взаємозв'язок фінансового та виробничого обліку досягається за допомогою спеціальних контрольних рахунків.

До постійних належать витрати, величина яких:

а) є незмінною для різних видів продукції;

б) залишається постійною на одиницю продукції;

в) зростає зі збільшенням обсягу виробництва;

г) не залежить від зміни обсягу виробництва в межах певної виробничої потужності підприємства.

Головною проблемою віднесення витрат до відповідних об'єктів є непрямі витрати. Типовим прикладом непрямих витрат є:

а) накладні витрати;

б) контрольовані витрати;

в) неконтрольовані витрати;

г) виробничі витрати.

Одиниця вимірювання окремих видів продукції (робіт, послуг), собівартість яких визначається, — це:

а) калькуляційна одиниця;

б) об'єкт обліку витрат;

в) об'єкт калькуляції;

г) натуральні показники.

Метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, що застосовується у виробництвах, де технологічний процес не поділяється на стадії — це:

а) позамовний метод;

б) попередільний метод;

в) попроцесний метод;

г) попроцесно-нормативний.

Розвинений директ-костинг заснований на використанні в обліку даних:

а) про прямі і непрямі витрати;

- б) про змінні і постійні витрати;
- в) тільки про змінні витрати;
- г) про змінні витрати та прями постійні витрати на виробництво.

Реалістично визначені наперед витрати прямих матеріалів, прямої праці та загальновиробничих витрат на одиницю продукції відомі як:

- а) змінні витрати;
- б) постійні витрати;
- в) нормативні витрати;
- г) періодичні витрати.

Із наведеного переліку витратами за функціональним призначенням є:

- а) матеріальні затрати;
- б) витрати на збут;
- в) витрати на оплату праці;
- г) амортизаційні відрахування.

Метод одночасного розподілу – це:

а) метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно з урахуванням взаємних послуг;

б) метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого їхні витрати списують безпосередньо на витрати виробничих підрозділів;

в) метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, за якого витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють послідовно щодо виробничих підрозділів та інших обслуговуючих підрозділів;

г) метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів, що передбачає розподіл взаємних послуг шляхом розв'язання системи рівнянь.

Вибір методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції:

- а) регламентується Міністерством фінансів України;
- б) визначається Міжнародною федерацією бухгалтерів;
- в) описується податковим законодавством;
- г) встановлюється самим підприємством.

Рекомендовані джерела

Основна література

1. *Атамас П. Й.* Управлінський облік: Навч. посібник / П. Й. Атамас. — 2-ге вид. — К.: ЦНЛ, 2009. — 440 с.
2. *Бутинець Ф. Ф., Чижевська Т. А., Герасимчук Н. В.* Бухгалтерський управлінський облік. Житомир: ЖІТІ, 2002. — 448 с.
3. *Голов С. Ф.* Управлінський облік. Підручник / С. Ф. Голов. — 4-те вид. — К.: Лібра, 2008. — 704 с.
4. *Добровський В. М.* Управлінський облік: Навч.-метод. посібник / В. М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова. — К.: КНЕУ, 2005. — 235 с.
5. *Карпенко О. В., Карпенко Д.В.* Управлінський облік: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 296 с.
6. *Кіндрацька Л. М.* Фінансовий та управлінський облік у банках: Підручник / Л. М. Кіндрацька. — К.: КНЕУ, 2008. — 816 с.
7. *Лишиленко О. В.* Бухгалтерський управлінський облік. Навч. посібник / О. В. Лишиленко. — К.: ЦУЛ, 2006. — 254 с.
8. *Нападовська Л. В.* Управлінський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: КНТУ, 2010. — 648 с.
9. *Управлінський облік.* Навч. посібник / Ю. Д. Маляревський, С. В. Лабунська, Л. В. Безкоровайна, Н. Ф. Чечетова. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. — 248 с.
10. *Шевчук В. Р.* Стратегічний управлінський облік: Навч. посібник / В. Р. Шевчук. — К.: Алерта, 2009. — 176 с.

Допоміжна література

1. *Гасенко Л. В., Грановський С. С.* Управлінський облік: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за освітньо-проф. програмою бакалавра зі спец. «Облік і аудит» / Дніпродзержинський держ. технічний ун-т. — Дніпродзержинськ, 2007. — 215 с.
2. *Дерій В. А.* Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. — Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. — 272 с.
3. *Карпенко О. В.* Неповна собівартість: теорія і практика обліку, аналізу, контролю: монографія / О.В. Карпенко, Г.О. Соболь. — Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. — 241 с.

4. *Карпенко О. В.* Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання. Монографія. — Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005 р., — 341 с.
5. *Карпенко О. В.* Управлінський облік: методика викладання у вищій школі. Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 244 с.
6. *Лишценко О. В.* Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник. — Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2004. — 254 с.
7. *Малюга Н. М.* Бухгалтерський облік в Україні: Теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія / Н. М. Малюга. — Житомир: ЖДТУ, 2005. — 548 с.

Рекомендовані джерела інформації

1. Законодавчі та нормативно-правові документи. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Все про бухгалтерський облік. URL: <http://vobu.ua/ukr/>
3. 3. Дебет-Кредит: Український бухгалтерський портал. URL: <https://online.dtkr.ua>
4. Бухгалтер 911. URL: <https://buh911/ukr>
5. iFactor. URL: <https://i.factor.ua/ukr>
6. Податки & бухоблік. URL: <https://nibu/ukr>